

**Verslag van werkzaamheden als classispredikant
tussen 1 september 2018 en 1 april 2019**

Als classispredikant heb ik de afgelopen tijd ingezet op het onderzoeken wat het betekent geestelijk leiderschap te laten zien. Voor mijzelf is het erg belangrijk om te constateren dat we in ons persoonlijke leven en in de samenleving weet hebben van mogelijkheden, vanuit een ieder, maar vol verwondering over wat niet gedacht was; en weet hebben van onze grenzen aan wat we kunnen en moeten doen. Tijdens de herdenking van de MH 17 in Amersfoort werd begonnen met te constateren: 'Dit is te groot voor een ieder, voor ons samen om te dragen en over na te denken'. Het besef van liefde die op je toekomt, kracht die je krijgt, leven als een geschenk en nadenken over existentiële zaken die te maken hebben met wat ik genade noem, vergeving, recht doen aan ieder mens is van het grootste belang.

Wanneer ik nadenk over kerk en gemeente, dan zijn er een aantal aspecten die ik benoem:

- a. een kerk en een gemeente van Christus als een gemeenschap van mensen die in deze samenleving een ruimte wil bieden om tegen elkaar te zeggen dat ieder mens telt, dat wij verbonden worden met wie wij God noemen, dat Pasen als een beweging van opstaan tegen de dood midden in het leven gevierd kan worden;
- b. een kerk en een gemeente van Christus die deel uitmaken van een samenleving die hen beïnvloedt, die zij kan beïnvloeden, waar zij aanwezig kan en mag, misschien wel moet zijn; waarbij het soms ook duidelijk is dat het in die gemeente verbonden met God geheel anders toegaat dan in de samenleving: in liefde en niet met macht; in oog en aandacht voor het meest kwetsbare aan ons mens-zijn en niet zozeer gericht op succes en de grootste en de sterkste willen zijn.
- c. een gemeente van Christus die deel uitmaakt van de wereldwijde kerkelijke beweging, in de eerste plaats ook van het geheel van de Protestantse Kerk in Nederland; dat betekent dat je niet op een eilandje kunt opereren, hoe zelfstandig en autonoom je ook bent, dat je verbonden bent met kerkelijke gemeenten om je heen, dichtbij en wat verder weg en dat die verbondenheid niet vrijblijvend is, maar ook verantwoordelijkheden geeft om om te zien naar elkaar.

In de gesprekken met kerkenraden en gemeenten, met predikanten en kerkelijk werkers zijn dit aspecten die aan de orde komen. Waar zit je bron, op welke manier is wat jij doet verbonden met die bron, op welke manier opent die bron de ogen en oren voor wat er om je heen gebeurt, dat zijn vragen die worden gesteld, die horen bij mijn geestelijk leiderschap. Antwoorden liggen niet bij voorbaat vast, zijn de ene keer ook meer concreet dan de andere keer.

In de gesprekken gaat het om bemoedigen en een spiegel voorhouden, om kijken naar wat er op je toe kan komen in de werkelijkheid die zich aan ons opdringt.

In de gesprekken gaat het om bezinning, gebed, lezen van de Schrift en vieren, gaat het om gelovig mens zijn in deze tijd.

Gemeenten, kerkenraad dan wel moderamen en een enkele gemeenteavond

In de periode tot en met 1 april heb ik direct contact gehad met ongeveer 45 van de ruim 200 gemeenten. Het betreft dan de kerkenraad, het moderamen dan wel de gemeente tijdens een gemeenteavond. Daarvan zijn sommige contacten meer dan eenmalig geweest in verband met problemen dan wel vragen. Wat mij opvalt is de grote betrokkenheid van mensen op de gemeente, er wordt met hart en ziel gewerkt en met veel vreugde. Veel mensen zijn blij en tevreden over de gemeente, over hoe het gaat en denken na over wat het betekent gemeente van Christus te zijn in deze tijd. Mooie gesprekken over geloven, over je verbonden weten met God en wat het evangelie aan kracht meegeeft in het leven van alledag. Ik ben daarvan onder de indruk. En ik merk op dat bij de contacten met gemeenten ook hele kleine gemeenten zitten: de grootte zegt niet alles over de kracht, de uitstraling en wat ze doen.

Over het algemeen word ik gastvrij ontvangen en zijn ze blij over mijn komst. 'Er is tenminste iemand die omziet naar de kerkenraad', dat is nog al eens de reactie en dat vinden ze prettig. Soms is er ook een reactie van 'buiten de deur houden', een voorzitter of een kerkenraad die het voelt als bemoeienis en daar zit niemand op te wachten. Soms is er ook een houding van: hier komt iemand die ons komt redden, eindelijk iemand die weet hoe het allemaal moet.

Wanneer het gaat om de kracht van een gemeente, dat wat mensen bemoedigt en energie geeft dan zijn dat meestal de relaties met andere gemeenteleden: de pastorale bezoeken, het gevoel dat je iets kunt betekenen voor een ander via diaconale activiteiten (die het dichtst bij huis geven dat het meeste) en de kringen (gespreksavonden, een filmavond en dat soort zaken). Ook de vieringen worden hoog gewaardeerd en met name vinden mensen het koffiedrinken na de dienst belangrijk: contact, bijpraten over pastorale aangelegenheden, maar ook even terugblikken op de viering zelf worden daarbij genoemd.

De 'gemeenschap' wordt als belangrijke aantrekkingskracht van de gemeente genoemd; een plek waar je jezelf kunt zijn; een plek om 'te oefenen in vertrouwen, te oefenen in leven ontvangen, leven geven en leven delen', zoals iemand dat noemde. Hier wordt God ter sprake gebracht verbonden met het leven van alledag.

De vraag hoe het dorp of de stad naar de gemeente kijkt werd meestal gevolgd met stilzwijgen: een enkele keer is de kerkelijke gemeente nauw verbonden met de directe omgeving, vaker is dat in het geheel niet het geval, ondanks dat het een speerpunt van beleid is en soms ook aan de predikant als speciale opdracht wordt meegegeven.

Wanneer het gaat om de zorgen zijn er twee zaken die steeds terugkeren.

- a. Hoe gaat dat in de toekomst met onze kerkenraad; het is een vergrijzende gemeente met een kerkenraad op leeftijd en weinig mogelijkheden tot verjonging en zelfs tot vervanging.
- b. De leeftijdsgroep tussen de 18 en 45 ontbreekt, hoe krijgen we met hen weer contact?

Samenwerking met buurgemeenten is een moeilijk onderwerp. In Oost-Groningen wordt een streekgemeente gevormd, waarbij bevoegdheden aan de streekkerkenraad worden overgedragen, zodat een predikant c.q. kerkelijk werker kan worden verbonden aan het geheel, aan de streekkerkenraad. In Zuid-Oost Drenthe wordt gezocht naar samenwerking, dat komt ook wel verder, maar gaat niet heel snel; RIJKeR in z-w Drenthe is een mooi initiatief; op andere plaatsen wordt wel gezocht, maar zelden gevonden, voor mijn gevoel mede omdat het zoeken niet erg van harte gaat.

Probleem: wij willen onze eigenheid behouden; wij willen niet dat anderen over onze manieren gaan beslissen; wij willen zeggenschap houden over ons eigen geld; oud zeer, we hebben als eens gesproken, maar dat ging helemaal niet goed. Er zijn zelfs gemeenten die na een lang proces en veel samenwerking (tot aan veel gezamenlijke diensten toe) weer uit elkaar zijn gegaan; soms vanwege gebouwen (meestal is dat het probleem), soms vanwege persoonlijk kwesties en mensen die elkaar niet liggen, een enkele keer vanwege inhoudelijke verschillen.

De zogeheten vierjaarlijkse gesprekken komen nu wat op gang. Daar had ik mee gewacht tot ik een beeld zou hebben van de omgeving, van de classis in zijn geheel.

Predikanten

Als classispredikant heb ik met 27 van de ongeveer 180 predikanten dan wel kerkelijk werkers direct contact gehad. Daarbij gaat het meestal om problemen met de kerkenraad dan wel om ziekte. Predikanten vinden het prettig dat er iemand is bij wie ze terecht kunnen. Ik vind het bijzonder om met collega-predikanten dit soort van contacten te hebben. Het is goed dat dit kan.

Een aantal keren ben ik gebeld door een predikant met de vraag wat hij of zij met de situatie aan moet; soms heb ik zelf contact gezocht. Het blijft spannend vanwege de dubbele positie die ik als classispredikant kan krijgen: een soort van pastor, maar uiteindelijk ook als lid van het BM degene die meewerkt aan een ingrijpend besluit bijvoorbeeld in een geval van losmaking.

Ik merk dat de predikanten die ik spreek nog al eens moeite hebben om om te gaan met de kerkenraad. Zij willen als professional zaken bespreken, terwijl er een zekere angst is bij de kerkenraad: de kerkenraad is bang voor gedoe en wil ten koste van veel conflicten voorkomen en is bang dat bij te veel openheid de verscheidenheid tot conflicten leidt. Die verscheidenheid is een gegeven in de meeste gemeenten.

Ik merk ook dat predikanten moeite hebben met hun rol. Mijn indruk is dat een onderwerp als 'leiding geven' goed zou zijn nadrukkelijker te bespreken; kwaliteit van kerkenraden speelt soms ook een rol en daar kun je als predikant weinig aan veranderen; communiceren op het niveau dat iedereen begrijpt wat er gezegd wordt is niet altijd gemakkelijk; en besturen is in soms moeilijke omstandigheden waarin ingrijpende keuzes gemaakt moeten worden lastig en vraagt veel van mensen. Ik denk dat een predikant een belangrijke rol speelt om er voor te zorgen dat kerkenraden goede besluiten kunnen nemen: door te benoemen waar het om en over gaat, door gevolgen in beeld te brengen en dat soort zaken.

Kerkelijk werkers

Er zijn behoorlijk wat kerkelijk werkers aan het werk in onze regio. Persoonlijk pleit ik voor een duidelijke positie van kerkelijk werkers. Dat betekent dat ze niet moeten worden gezien als goedkope dominees, maar in hun eigen kracht, als specialisten op hun terrein.

Problematisch is in mijn ogen dat kerkelijk werkers kunnen worden aangesteld door kerkenraden zonder solvabiliteitsverklaring en zonder een gesprek met het BM, zelfs geen informatieplicht of zoiets. Soms kom je er pas later achter. Natuurlijk is het de verantwoordelijkheid van een autonome gemeente om dat te doen, toch lijkt het mij ter bescherming van gemeenten van belang om een moment te hebben dat je er over spreekt: wat zoek je, hoe wil je gemeente zijn en wat heb je daarvoor nodig; wanneer je een kerkelijk werker benoemt, wat moet deze dan gaan doen? Verwachtingen zijn vaak hoog gespannen en kunnen niet altijd worden waargemaakt.

Ook komt het voor dat kerkelijke werkers aan de slag gaan die niet in het register voorkomen; zij gaan ook nog al eens voor in diensten op zondagmorgen. Dat zou niet moeten kunnen.

Ring en werkgemeenschappen

Een groot aantal van de werkgemeenschappen in onze classis heb ik bezocht. Sommigen zijn erg klein, wellicht te klein geworden om zelfstandig verder te kunnen. Dat heeft te maken met een daling van het aantal predikanten en kerkelijk werkers.

Wat mij opvalt is dat predikanten en kerkelijk werkers gemakkelijk afzeggen voor de ontmoetingen in de werkgemeenschappen, terwijl het gewoon onderdeel is van je werkzaamheden. Uiteraard gooit een enkele keer een uitvaart roet in het eten, maar ik heb sterk het gevoel dat drukke werkzaamheden nog al eens als excuus worden opgevoerd.

Er zijn werkgemeenschappen waar samen wordt geleerd, gelezen, gedeeld, verantwoordelijkheid wordt genomen voor elkaar en wordt omgezien in moeilijke omstandigheden, maar er zijn te veel in mijn ogen waar niet iedereen deelneemt en die niet goed functioneren. Ik hoor een enkele keer dat een verschil in ligging, modaliteit misschien, een vruchtbaar gesprek in de weg staat en een collega tegen mij zegt: 'Ik heb er niets aan' en ik kan ook weinig bijdragen, wat dat ook maar precies betekent. We zijn elkaar gegeven, zo is het nu eenmaal en dat is ook goed.

De meeste ringen heb ik bezocht en het beeld is zeer wisselend. In zijn algemeenheid denk ik dat het wel van de grond zal komen, al zal dat wellicht niet gaan zonder ondersteuning van buitenaf en zonder de hulp van de werkgemeenschappen (predikanten en kerkelijk werkers). Het is even afwachten op welke manier de voorzitter van de visitatie hierbij betrokken raakt. Ik zie plaatsen waar de ontmoeting tussen gemeenten daadwerkelijk gestalte krijgt. Er wordt gedeeld wat er in gemeenten gebeurt, er vindt uitwisseling plaats van activiteiten, er wordt gesproken over samen dingen oppakken. Er zijn ook ringen waar de ontmoeting gestalte krijgt door deelname aan activiteiten: een kerkendag, samen zingen e.d. En er zijn ringen waar aan de hand van een thema een gesprek plaatsvindt.

Voor zover mij bekend kennen we in onze regio twee modaliteitsringen, beiden functioneren goed.

De ontwikkeling van de ringen kost tijd. Op een enkele plaats wordt gewerkt over de grenzen van de huidige ringen heen. Ik denk dat we het tijd moeten gunnen om tot wasdom te komen. Goed de vinger aan de pols houden. En ik denk dat het belangrijk is om de werkgemeenschappen te blijven stimuleren hier aan mee te doen. Het moet van onderaf opkomen en soms betekent dat een wijziging van grenzen, dat wachten we maar even af.

Gemeenteavond

Een paar keer ben ik gevraagd op een gemeenteavond iets te vertellen over de nieuwe structuur van onze kerk. Dat is over het algemeen zinvol, omdat mensen daarmee een beetje inzicht krijgen wat er in de kerk aan de hand is: dat we nadrukkelijk gemeenten willen oproepen na te denken over de vraag waarom je het belangrijk vindt gemeente van Christus te zijn op de plek waar je dat doet. Die combinatie. En mensen vinden het prettig om daar over na te denken in plaats van over de te klein wordende kerkenraad en dergelijke, alhoewel dat overal een grote zorg is.

Diversen

Een aantal keren heb ik als classispredikant iets mogen vertellen over kerk zijn. Daarin zie ik ook iets oplichten van mijn rol als geestelijk leider. Bij de VKB heb ik de nadruk gelegd op mijn overtuiging dat kerkrentmeesters niet voor niets lid zijn van de kerkenraad: ook zij die gaan over materiële zaken moeten meedenken over inhoudelijk beleid; en ook zij die niet meteen betrokken zijn bij de materiële zaken moeten zich bewust zijn dat ook middelen van belang zijn voor het beleid van de gemeente. Echter: niet de financiële kaders zijn bepalend voor het beleid, maar de inhoud, de vraag op welke manier je gemeente van Christus wilt zijn, wat je kernwaarden zijn met het oog op de aanwezigheid in deze samenleving.

Ik heb bij deze VKB bijeenkomsten, waar ook de diakenen waren uitgenodigd, de vraag opgeroepen of het moreel verantwoord is diaconaal geld in te zetten voor de predikantsplaats. Tegelijk heb ik opgeroepen na te denken over de inzet van diaconaal geld voor een diaconaal predikant, die dan ook echt het diaconale werk ter hand neemt. Dat kan prima om de gemeente een rol te geven bijvoorbeeld richting de burgerlijke gemeente in het veld van het sociaal domein of de voedselbank, opvang van vluchtelingen of de verbinding met bijvoorbeeld het platform Kerk en Aardbeving.

Bij het afscheid van dr. Klaas Dijkstra heb ik gesproken over de noodzaak tot solidariteit van arme en rijke gemeenten, kleine en grote en de rol van de classis daarbij.

Tijdens het missionair event in Assen heb ik gesproken over kerk zijn in je eigen omgeving: de taaheid van plaatselijke gemeenschappen en de noodzaak om te denken in termen van kerk, wat meer is dan gemeente. Ik heb een citaat van Franciscus gebruikt: 'Ik geef de voorkeur aan een kerk die gewond is, pijn lijdt en vuil is omdat zij zich buiten op straat begeeft, boven een kerk die ongezond is omdat zij zich opsluit en vastklampt aan haar eigen veiligheid.'

Niet elkaar de maat nemen, maar elkaar helpen uit te spreken, niet te veel nadruk op exclusiviteit, verbinden in alle opzichten, kwetsbaar durven zijn ook als kerkelijke gemeente, dit zijn woorden die ik heb gebruikt in een lezing bij de regioavond van de Gereformeerde Bond. Een bijzondere en goede avond.

Ik ben onder de indruk van een aantal diakenen in Oost-Groningen die bezig zijn een noodfonds te stichten voor kinderen die leven in armoede. Daarin vinden ze elkaar en de enorme bewogenheid en bevoegenheid van een kleine groep mensen heeft mij geraakt. Ik vind het jammer dat ik ze niet méér kan ondersteunen, maar het is steeds weer lastig om de agenda's bij elkaar te krijgen.

Naast deze zaken zijn er verschillende overleggen. Met de collega's in den lande, intervisie op twee manieren, een (jaarlijks) gesprek met de RK bisschop van den Hout en gemeenteadvisers die in onze regio aan het werk zijn er gesprekken.

Tot slot

Ik zie kerkelijke gemeentes waar mensen aan het werk zijn die bijzonder betrokken zijn, liefdevol voor de kerk bezig zijn, omzien naar elkaar erg belangrijk vinden, de gemeenschap hoog hebben en willen houden en tevreden zijn over de gemeente. Ik zie tegelijk kerkelijke gemeenten die vergrijzen, waarin het moeilijk is om het contact met de leeftijdsgroep 18-45 vast te houden, waar grote zorgen zijn over de continuïteit waar het gaat om de kerkenraad.

Ik zie predikanten die het moeilijk hebben, kerkelijk werkers waar het niet altijd duidelijk is hoe het zit, werkgemeenschappen die slecht functioneren, ringen die al zoekend hun weg vinden.

Ik zie een Breed Moderamen, college van visitatie, college van beheerszaken, die goed samenwerken, waar de lijnen kort zijn, waar veel overleg is en dat vind ik prettig.

Ik heb mijn zorgen over het functioneren van de classis, met name waar het gaat om de betrokkenheid van gemeenten en gemeenteleden.

En ik merk dat ik energie krijg van het werk dat ik in deze classis mag doen. De contacten met gemeenten zijn goed, intens en intensief soms, maar ook bemoedigend; de contacten met predikanten zijn goed. Ik heb ook de indruk dat ik vanuit mijn functie iets kan toevoegen. Door het nauwe contact met CCBB en vooral visitatie kan dat efficiënter, beter vorm krijgen; door meer zicht op zaken die spelen is het mogelijk in een eerdere fase bij te staan. En ik vind dat we als Breed Moderamen op een prettige, maar ook goede manier zaken bespreken. Het is niet altijd eenvoudig, er gebeurt veel, maar door zo veel nadruk op 'samen' te leggen kan er ook veel gebeuren.

Eens per maand is er contact met de andere classispredikanten en er is met drie andere collega's regelmatig intervisie. Zeer nuttig en belangrijk voor mijn functioneren.

Classispredikant ds. Jan Hommes
Glimmen, 4 april 2019